

Валерія ІВАНЕНКО,

студентка 1-го року навчання, ОПП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник: **Вячеслав Курепін**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри методики професійного навчання Миколаївського національного аграрного університету

КОНТРОВЕРСІЙНІСТЬ СИТУАЦІЇ ІЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

До найважливіших документів, які були підписані Президентом України вранці 24 лютого 2022 року, на думку експертів, відносять указ про утворення військових адміністрацій. Це означало, що всі обласні державні адміністрації перетворювалися на військові з значно ширшими повноваженнями, ніж у мирний час. Таку ж саму трансформацію пройшли і районні державні адміністрації [1, с. 163]. Центральна влада, таким чином, намагалася створити єдиний управлінський центр: Генеральний штаб ЗСУ, Кабмін та військові адміністрації. Такі умови у зв'язку з повномасштабною війною.

Впевненості, що територіальні громади готові до війни додавалася тим, що деякі обласні адміністрації були посилені військовими кадрами (Київська міська військова адміністрація). На протязі дії воєнного стану в Україні військові адміністрації все частіше запроваджувалися на територіях, контроль за якими тимчасово втратила Україна (Донецька, Луганська, Миколаївська, Херсонська області), а також у населених пунктах, які очищалися від окупантів та колаборантів після деокупації.

Зауважимо, експерти із децентралізації називають таку ситуацію досить контроверсійною [2, с. 99]. З одного боку частина територій України потрапила під окупацію, там не працює ні місцеве самоврядування, ні органи виконавчої влади. В таких умовах формально можна створити військову адміністрацію. Вона буде займатися фінансуванням комунальних підприємств, що залишилися на непідконтрольній території. До речі, така модель працювала на початку окупації, але станом на початок березня 2023 року вона себе вичерпала.

Крім того, є території, що примикають до зони бойових дій. Там важко було збирати, наразі до теперішнього часу, місцевих депутатів, а тому немає кворуму для ухвалення швидких рішень. Тому поява військових адміністрацій у таких місцях виправдана [3, с. 40]. Так було зроблено у громад Херсонській області, в який ряд сільських, селищних та міських громад потрапили під опіку військових адміністрацій.

Втім, не завжди у правильних починаннях влада отримувала очікуваний результат. Пам'ятаємо ситуацію, яка склалася у Чернігові, у лютому 2023 року – кипіння пристрастей у відносинах між центром та місцевими елітами. До цього судова війна Києва з міським головою. Але в критичних та невизначених ситуаціях військово-політичне керівництво держави завжди мало свої плани.

На більшій території держави, там де це було потрібно, президентові вдавалося безболісно вводити військові адміністрації на території, де не було місцевого самоврядування або сільські та міські голови перемістилися на бік окупантів. Там де виникали суперечки, глава держави заручався підтримкою Верховної Ради (Херсонщина, Чернігівщина). На законодавчому рівні було розширено повноваження начальника військової адміністрації: окрім повноважень, відведених законом про правовий режим військового стану, він повинен був взяти на себе обов'язки міського голови, керувати міською радою та виконавчим комітетом; звільняти та призначати працівників міської ради.

Ситуація м'яко кажучи специфічна, але цілком керована. Є рішення президента про утворення військової адміністрації та запропонована формула співпраці. Законообрана місцева влада продовжує виконувати свої функції та займатись усіма питаннями життєзабезпечення; стратегічним розвитком та комунікацією з міжнародними партнерами. А міська військова адміністрація займається покладеними на неї функціями посилення оборони міста [4, с. 266].

За такої моделі управління права мешканців населених пунктів не порушуються, але є і незручності – міжнародні партнери не співпрацюють із військовою адміністрацією зі стратегічних питань. Для них це просто незрозумілий формат. Міжнародні партнери не розглядають військові адміністрації стороною у відновленні громад, отже, відповідні ресурсні можливості на відновлення можуть бути втрачені.

Досить часто, за роки війни, виникало питання, – «Чи правильні були рішення про запровадження військових адміністрацій у населених пунктах країни, особливо у прифронтових територіях, які знаходилися у постійній зоні ризику або там, де міський голова м'яко кажучи бездіяв?». Відповісти на це питання одразу, на нашу думку, неможливо. З одного боку це точно не ті цінності, які декларує наша країна [5, с. 143], прагнучі стати членом Європейського Союзу та не ті цінності, за які воює Україна. З іншого – запровадження військових адміністрацій у всіх населених пунктах, де продовжуються бойові дії повинна бути обов'язковою заради безпеки власних мешканців. Мається на увазі Донецька, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська та Херсонська області. Це необхідно для оперативного прийняття рішень щодо відображення агресії та безпеки громадян.

Для запровадження військових адміністрацій ще у 2014-2015 роках було напрацьовано низку законів, які дозволили центральній владі реагувати на небезпечні виклики. Це стосувалося відновлення контролю за територіями так званого ОРДЛО, де місцеве самоврядування не виконувало свої повноваження. Зауважимо, причини такі ж самі як при жорсткій кровопролитній війни з росіянами: чи мер, чи депутати пішли на співпрацю з ворогом, потрапили в полон або їх розстріляли. Так що першопрохідниками у введенні військових адміністрацій нинішню владу не назвеш.

У нинішніх умовах влада застосовує механізми Закону «Про правовий режим військового стану», який частково апробувався в окремих областях у 2018 році, у реаліях гібридної війни. Цей безцінний досвід дозволив у 2022-му центральній владі утримати керованість та оперативно перевести країну на військові рейки.

Зараз слід керуватися трьома непохитними принципами: безпека держави, внутрішня єдність та консенсус. Консенсус має реалізовуватися через статтю № 10 Закону «Про правовий режим воєнного стану». Суть статті у неприпустимості припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану. Якщо є бачення наділити військову адміністрацію додатковими повноваженнями на тій чи іншій території, то передусім треба розібратися на місці про ефективність праці сільських чи міських голів та виконавчих комітетів (річ йде про контрольовані Україною території).

Військові адміністрації будуть зайвими, якщо підтверджується якісна, плідна робота органів місцевого самоврядування, посадовці не втекли, а навпаки – зарекомендували себе як патріоти та державники. А застосування такої може бути виключно з метою безпеки, для зміцнення стійкості у боротьбі з ворогом [6, с. 44]. Однак, є стурбованість – повсюдне запровадження військових адміністрацій у громадах може загрожувати самій природі місцевого самоврядування. Тому потрібно розробити законодавчо критерії та чітко прописати механізм запровадження військової адміністрації у сільській чи міській місцевості.

Отже, інститут місцевого самоврядування виявився стійким та активно протидіє російській військовій агресії. Децентралізація відіграла позитивну роль у опорі широкомасштабного російського вторгнення, тому реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади потрібно продовжувати. Ми бачимо порозуміння, повагу та згуртованість в Україні.

Список використаних джерел

1. Піндера М. В., Курепін В. М. Погляд на моделювання місцевого економічного розвитку громади // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали Х всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 162-164. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15757>.
2. Орешко А. Ф., Курепін В. М. Сьогоденні проблеми громади міста Миколаїв. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали Х всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 99-100. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17494>.
3. Соколюк-Орел Д. А. Вдосконалення форм взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 39-41. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20101>.
4. Іваненко В. С., Курепін В. М. Реалізація заходів цивільного захисту у реформах місцевого самоврядування // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції :

матеріали X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 265-268. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15758>.

5. Кудряшова А. Б., Курепін В. М. Розвиток місцевого самоврядування в мінливих умовах воєнного стану // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 142-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15756>.

6. Сиворотка Н. М. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади: напрями та форми. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 41-45. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20124>.